

ШЫН

СОВЕТ ЗБИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
МАРТ
1
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 44 (4272)
Өртөз 20 коп.

БОГВИН РСФСР-нин, Дээди Советтеринге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулдалар хүнү ШУПТУ СОҢГУЛДАЛАРЖЕ, ЭШТЕР!

Бөгүн соңгулдалар

Бөгүн РСФСР-ниң Дээди Советтеринге болгаш чер-чер Советтеринге соңгулдалар бистин Россия Федерациязының бүгү девискээринде болуп турар. Боттарының эрге-чагырга органын республиканын, оок иштинде бистин област ажилчы чоннары чүктүгүн ханы-зындан өөрүшкүлүг соңгу турарлар. Бөгүн буулу байырла. Соңгулда уаастоттарында кижилерин омак-хөгүлүн, каткы-шимманын кыдыр дээр! Коммунист партияның, чазактын болгаш совет улустун улам-на сырый каткышымшынның, чангыс эвинин улам-на быжгыгыш турарының чайынчанак көргүзүп до-ур.

РСФСР-ниң Дээди Советинин, Тыва область Советинин, районнар, каада болгаш суурлар Советтеринин депутаттарының кандидаттарына чонун, Коммунист партиянын хөрөөне мураачы кижилерин чон депинип алган болгаш оларны ажилчы чоннарының соңгулда мурнунуң хурааларына калбаа-биле чугаалажып көргөнер. Буулу төлөнтүгү кандидаттар депиниптиген. Оларның аразында СЭКП обкомунун секретары эш А. В. Анкудинов, «Тыва туугу» трестинин хоочун ажилчыны эш О. А. Калзан, ажилчы чоннар депутаттарының Сут-Хөл район Советинин куускомунун көдө ажил-агый инспектиалының начальниги эш М. М. Балабай, Танды районда «Звезд» совхозтун хоочун хойжуу эш Ч. Т. Чалбаа болгаш оон-даа өсөөлөр. Шупту 2421 кандидаттары бөгүн бистин область соңгу турар.

Коммунист партия мурнунда мышам, бо соңгулдаларга партия кижигүнү эрестер-биле чангыс бөлөк болуп алган. Ол бистин байдалы-ныста дүрүм буулаар болушкун, чүгө дээр, партиянын хөрө дээр-ге-де совет улустун хөрө-дир. Чонун эрге-ажыны камгалары бистин партиянын дээди хоолуу деп Владимир Ильич Ленин үргүчү өөредип чоралган болгай. Ол өөредилген Совет Эвилелинин Коммунист партияны херек кырында шу-дургу күсөдип турар. Мычангаш бо соңгулдаларга балыматтыр турар кандидаттар коммунист биле партия кижигүнү эрестерин буулабас болушкун кандидаттар. Ол бөлөктү тилелгенин чонун бөгүнүгү улуг көдүрүшкүнү, чангыс эви база катан көргүзүп тур.

Оок-биле кызы соңгулдалар бо чылын чаа байдалда эртин турарын демделгес аржак. Чүд дээр, совет улустун бүгү-ле тилелгелеринин сорук кириктири Коммунист партиянын шылааргай ууртуугазынын ачылында бистин чүртүвүстүн экономиказы аажок сайырар, чонун амыдырал-чүрт-талгалынын деңгээли улам-на бе-дип, чаатайдып, Совет Эвилелинин бүгү делегейге ат алдары улам-на бе-дип, оон уаастоттарынайралы камганын-лаа артык быжы-гып турар үеде болуп турар.

СЭКП-ниң чокта чаа болган эл-чек чок ХХI съездинин шийтир-лери, 1959—1965 чылдарда ССРЭ-нин улус ажил-агыйын хөг-жүрүшүн контроль чүрагайлары бүгү совет улустун, оок иштинде бистин област ажилчы чоннары-

ның политиктиг көдүрүшкүнү болдурган болгаш оларны күш-ажылы чаа-чаа тилелгелерге со-рук кириген. Чеди чыл планын хуусаа бетинде, 3—4 чылдарда, күсөдүр деп бедек хүдээлелер, патриоттук шимчөөшкүннөр чер болганда калбарган. Ону демек чаагай Төрөн чүртүгү бүдүр-лелеринде, колхоз, совхозтарында ажилчылар, колхозчу тараачы-нар изин-биле деткип турарлар. Бин-Хем, Эрзин районнарында көдө ажил-агыйын ажил-ишчи-лери боттарының районнарында чеди чыл планын хуусаа бетинде, 5—6 чылдарда күсөдүр бис деп хүдээлелерин ап турарлар. Олар чүг-ле хүдээлелер алган эвес, а мал кыштагалашкынын организастыг доозар, чаксы тарылганы агро-техниктиг бедек деңгээлге эртирер болгаш ажил-агый, культура тур-гузүшкүнүн өскө-даа айтыр-ларын чедишкенин шийтирлээр дээш кызымак ажилдап турарлар. Ол мышкаш Кызыл хоорайның бүд-үрүлгелери бо чылдың февраль ай-ның бүдүрүлгө планын чедишкени-ниг күсөткен.

РСФСР-ниң Дээди Советинге, чер-чер Советтеринге соңгулдаларга чедишкенин ужуражыр дээш калбарган социалист чарыш бо-дунуң чаагай үрө-түңгелер бер-генин үстүндө барымдаалар база до-ларгай херечилер турар. Соңгулда-лар мурнунуң социалист чары-жынын мураачыларына алар! Чеди чыл планынын баштайгы 1959 чылдың бүгү планын оонаалгаларын күсөдүр дээш соци-алист чарыштың түгүн ам-даа бе-дик тууду, ону ам-даа калбартын-дынар!

РСФСР-ниң Дээди Советинге, чер-чер Советтеринге депутаттарының кандидаттары дээш бадылавышан, област ажилчы чоннары Совет чазак, Коммунист партия дээш бадылап турарлар, чүгө дээр, бистин чүрт эрге-чагырга ажилчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринин күтүгүндө бүгү ажил-чы чоннара болуп турар, чүгө дээр, совет улустун бүгү-ле тил-елгелеринин башкарычымы бол-гаш сорук кириктири Совет Эви-лелинин Коммунист партияны.

Бо соңгулдаларга коммунист-рин болгаш партия кижигүнү эрестерин буулабас болушкун кан-дидаттары дээш бадылавышан, об-ластын ажилчы чоннары, Төрөн чүрттун, бистин област ажил-агый чечетелишкени, ажил-агый, культура тургузүшкүнүн улам мыайгы сайыраашкыны, ажилчы чоннарының амыдырал-чүртталгалынын деңгээлинин улам бе-дипшкенин дээш бадылап турар-лар.

Бөгүн соңгулдалар. Шупту соң-гулдалар! Боттарының шийип алган төлөнтүгү кандидаттары дээш област ажилчы чоннары бадыла-вышан, совет улустун чангыс эвин, буулабас найралын, Совет чазакка, Коммунист партияга кы-зыгаар чок берлингенин база катан көргүзүрлер. Бистин алдарлыг че-дишкенин бистин үндөшкенин-ниң бирөөн мида.

Бөгүн соңгулдалар. Шупту соң-гулдалар, эштер!

А. И. Микоянның соңгукчулар-биле ужуражышкыны

ДОНДА-РОСТОВ. (СЭТА). РСФСР-ниң Дээди Советинин Ленин соңгулда округун талзы-биле де-путатка кандидат эш А. И. Микоянның соңгукчулар-биле ужура-жышкыны Ростовтун офицерлер Бажының байрлал шийинилг шиммез салына болган.

Хурады СЭКП-ниң Ленинский райкомунун секретары И. М. Бесса-рабов айткан. Ол, бүзүрөттүгүн кижи, демек орук эмелдешкенин эм-чиз И. Е. Северовага сөс берген. Кандидатты алдарлыг амыдыралы оруктарынын, оок партия, күрүнө талзы-биле ажил-чорудуугазынын дугайын чугаалавышан. А. И. Микоянның бодун хоорайнын дыка хой чүрттажылары билер база Со-гу-Кавказ партия организастызын ол баштап турарын сактып турар-лар деп эш Северова меделгез.

Бүзүрөттүгүн кижи болгаш оон соода санал берген Ленин аттыг паровоз-септелге заводунуң токары Н. И. Козлов, Донуна талкы заво-дунуң хоочун ажилчыны М. В. Ста-тиченко, башкы институтунуң баш-кы Д. П. Зеркин, комсомолчу Н. В. Савович, СЭКП-ниң Ростов хооромунуң секретары Г. М. Моро-зов олар А. И. Микоянның кан-дидатузын изин-биле деткенин.

А. И. Микоянның делегейге чү-чугаалаан.

газын олуршканнар изин-биле ут-каан. — Россия Федерациязынын Дээди Советинге болган соңгулдаларын соода эртен дөрт чылдарда бис-тин чүртүвүстүн экономиказын бол-гаш культуразын улам бедек көдүр-ер дээш партия, чазак, бүгү совет улус улуг ажилдарын чоруткан — деп, ол чугаалаан.

Коммунисттер болгаш партия кижигүнү эрестерин бөлүгүн соң-гулда-уг-иштинде кыдыр! Бистин уш-нишкес—партиянын ХХI съездин-ин шийтирлери бооп турар. Партия болгаш чазак тайбыны камгалар дугайында соода-чаа чокка салгы салып турар деп, Анастас Иванович чугаалаан. Тайбын дээш дежесир херек, тайбыны камга-лап алыр херек.

Эш Микоян бодунуң чугаазынын элүн хой кезин делегей байдалы-нын айтырларына холбаштырган.

СЭКП ТК-ның Президиум кежи-гүн, ССРЭ-ның Министрлер Чо-вүленин Парламентынын Бирин ора-кчы А. И. Микоян Ленин аттыг паровоз-септелге заводун барып кө-рүп чордан.

Эш А. И. Микоян заводтун ко-дес чегинге болган митингке чү-чугаалаан.

Соңгун тур бис

Частың айы—мартта безин Хажыгаштар бысканнап тур. Чажыкан дөг сеткил дойлу, Караж шимпейн ора хондун.

Советтерге соңгулдалар — Чонун улуг байырла. Ындыг хүнүнү бүүдүүндө Сеткил канчап оожургаарыл!

Чүм ак харны изей басып, Соңгуур черне чоруп тур бис. Ада-чуртна найыр хүнү Алды шакта эгелеп тур.

Чонган шивин, дозу чыттыг Чыскаай кылган өрзөлдөр тур. Соңгулданың хүрүн хажраан Чырын кызыл туктар шиммез.

Чурттуң, чонун чоргааралы — Ишчилерден шүүлгенерин Иделдин демдөз кылдыр Шупту чону бадылап тур.

Соңгун тура, дээрлерге Ажил-үлө дагып тур бис. Совет чазан, Совет чурт деп Анаа хей-ле адаван бис.

Байлак дүжүт, ырлаан хемнер, Арга-арыг, байлакшыл дээш, Аас-нежики чыргалаң дээш Бадылаашкын берип тур бис.

С. НАТПИТ-ООЛ.

С. ВАСИЛЬЕВ, А. СОФРОНОВ

Хостугларнын чурту

Делгеминде кызыгаар чок Дээди чаагай күрүмевис, Хостугларнын чурту димип, Хоор чонун адап тур бис.

Аас-нежики, өөрүшкүге Ада болган — Ленинниң шыны, Партиянын тугу — Маяда-ла бистин-биле Нады чоруур — чарылбас бис!

Эн-не баштай делегейге Эрге, шөлөз чарлаан чуртум, Өлчөйлиг тук, маадырларын ады Өлүмү чок—менге дириг.

Аас-нежики, өөрүшкүге Ада болган —

Хостуг, дидим сөзү чонун Коммунизм эчизинче Партиянын айты-биле Базып ор бис, ынак чуртум.

Аас-нежики, өөрүшкүге Ада болган — Ленинниң шыны, Партиянын тугу — Маяда-ла бистин-биле Нады чоруур — чарылбас бис!

Очулдурган С. САРЫГ-ООЛ

ОБЛАСТЫҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫ СОҢГУЛДАЛАР ХҮНҮНГЕ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧАА-ЧАА ЧЕДИШКИНЕР-БИЛЕ УЖУРАЖЫП ТУРАРЛАР

СЭКП обкомунда болгаш облүүскомда

Чер ажылыга бедек көргүзүлгери дээш шилчир Кызыл туктарны тыпыс дугайында

1958 чылда чер ажилыга бе-дик көдүрүлгелер көргүзүлгөр дээш районнар, колхозтар болгаш хоуу ажилынын бригадаларынын аразы-ныга социалист чарышка тил-елки болганнарга шилчир Кы-зыл туктарны тыпыс дугайында СЭКП обкомунуң бирөө болгаш облүүском доктап үндүргөн.

Районнар аразына шилчир Кызыл тукту тараа культулары-нын гектар санынан 31,1 центнер дүжүтү алган Чаа-Хөл району (СЭКП райкомунун секретары эш Бегзи, райүүском дарга эш Дор-жидан, көдө ажил-агыйнын район инспекциязынын начальниги эш Агольцов, МТС директору эш Стихарев) хевээр арттырган.

Колхозтар аразына шилчир Кызыл тукту оң районнуң Ленин аттыг колхозунан алган, тараа культуларынын гектар санынан 35,6 центнер дүжүтү алган «Бу-рунгаар» колхозунга (колхоз дар-га эш Дайгыранза, парторганиза-ция секретары эш Сундуй) тыпыс-кан.

Бригадалар аразына шилчир Кызыл тукту үстүндө Ленин аттыг колхозтун бригаданын алган, та-раа культуларынын гектар са-нынан 43,3 центнер дүжүтү ал-ган «Бургангаар» колхозтун ийги-хоу бригаданыга (бригадир эш Ан-Лама) тыпыскан.

Олар сөзүн ээлээннер

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Ол районнуң Ленин аттыг колхозунуң туудугулары соңгулдалар хүнү күш-ажылы чедишкенин-биле уткан. Марттың 1-ге чедир 2000 кубометр туудуг ыжын белектелген 2100 кубометр кылдыр күсөткен, оон иштинден 1200 кубометри машина орунчте, 400 кубометри туудуг шалуче сөөрткен. Малчы-нар чурттаар 2 чаа бажыны тут-кан. Колхозчулар Ак-Турук школа-зыга 1300 кубометр оттулар мыш-ты хан берген. Туудуг ыжынын белектелчилери Дугур, Седен, Сүк-тер олар ажил нормазын үргүчү 150—200 хуу күсөдип келген. Агитаторлар Кыс-оол, Кызыл-оол олар туудугулар ортузунга СЭКП-ниң ХХI съездинин материалда-рын хүн бүртү таныштырышкан, социалист чарыштын организасты-чылары болганнар.

«Тилелгел» колхозта эш Шо-жалга баштапкан мал чемнери да-жыны 15 кижи кириктирилгэ эне-мырк оларларда кыштагаларга 75 тонна ситенин, 45 тонна суза-ны сөөрткен. Хойнуң 6 кажаала-рунның көрөженин ол энепо конта-рып аштаан.

Ол-да колхозтун сүт-бараан фер-мазы (өргөлекчиз эш Кызыл-оол) бо чылдың бирги кварталында кү-

рүнеге 6 тонна сүттү дүжаарын 9 тонна кылдыр ажыр күсөткен. Ту-дуг бригадалы 1200 кубометр мыш белектар хүдээлгенин чедишкенин күсөткен, 1050 баш чаш мал кирип 4 кажааны туткан. Туудуг-жулар Төре, Бавуу, Чыргалай, Ким-оол оларын бирөөн-ле хүдө 6—6,5 кубометр мышты белектел, ажил нормазын 150—160 хуу күсөдип турарлар.

МТС-тиң механизаторлары часы-тарылгага эки белектенип, бо хүн-ге чедишкенин ужурашкан. Олар 53 тракторларын, 55 трактор анла-зыннын, 62 сепкаларын, 16 культуваторларын, 29 ситен кести-тер машиннарын, 15 лафеттиг жаткаларын соңгулдалар хүнүгө чедир септер деп хүдээлгени ал-ган турганнар, а херек кырында 60 тракторларын, 60 трактор ан-лазыннын, 69 сепкаларын, 25 культуваторларын, 33 ситен кести-тер машиннарын, 17 лафеттиг жаткаларын септеп, чарышка бер-ген сөзү ээлээннер. Квартал пла-нынан дашкаар 31 подборщиктер-ни, 5 комбайннарны септээн.

Мотор септечилери Лейб, Хар-ченко, Чыбал, Соловьев, электри-сварщик Бачури, токар Гзухин, механик Шароборщиков олар ча-рышка оңа шылаараннар.

Ыраккы Тожудан медээ

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). РСФСР-ниң Дээди Советинге бол-ган ажилчы чоннар депутаттары-ның чер-чер Советтеринге соңгу-далар хүнүгө Тожунуң райүлетпүр комбинатында чазанылга цегиниң ажилчынары күш-ажылы белек-тиг ужурашканнар.

Бо чылдың февральда 12 муң рубльдин продукциязын бүдүр-гө планын ол цехтин ажилчынары хуусаа бетинде 14 муң кылдыр күсөткеннер. Күш-ажылы бедек көргүзүлгелерин ылангы ажилчы-нар эштер Данынай, Дабажы, Бараан, К. Ак олар чедип алган.

Районнуң аңчылары улуг че-дишкенин берген. Боттарына оонашкан далааларын «Совет Ты-ва» колхозтун аңчыларында — Тарза Эрестоз 475 хуу, Самбу 367 хуу, Елизавета Кенден 331, аныак аңчы Бараан Чарашта 326 хуу күсөткелгелер. «Май 1» колхоз-тун аңчылары Мырала, Деверек олар сезон оонашканын база-ла уш катан ажыр күсөткеннер.

Туранчыларнын белээ

ТУРАН. (Телефон-биле). Райүлет-пүр комбинатынын чазанылга цегинде (начальниги эш А. Котель-ников) аныак ажилчынары комму-нист күш-ажылы цегиниң бе-дик адын чедип алыр дээш шу-дургу ажилдап турарлар. РСФСР-ниң Дээди Советинге болган ажилчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулдалар хүнүгө алдар болдурган социалист чарышты калбартышан, ол цехтин ажилчынары 1959 чылдың фе-вральда 16 муң рубльдин произ-вациязын бүдүрү планын 19 муң кылдыр хуусаа бетинде күсөткен-нер.

Аныак ажилчынары эштер Иван Алексеев, Михаил Кудрин, Николай Котельников, Николай Васильев олар боттарынын хүн бүрдө нор-мааларын ажыр күсөдип, произ-вациянын шынарын экижидерин, бот-үнесин чигедирин чедип ап турарлар.

Соңгулда мурнунуң чарыжынын мурнакчылары

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Соңгулдаларга алдар болдурган со-циалист чарыш эки түнөөлөрүн берген. АТБ-ның Шагаан-Арыг сал-быры ол чарышка киришкен, фе-вральдин бүдүрүлгө планын 26 хүн иштинде тонна талзы-биле 105 хуу, тонна-километр талзы-биле 102 хуу күсөткен.

Мында чалаачылардан эштер Вер-зиков, Болотов олар чүк сөөртү-генин ай планын кайы-даа көр-гүзүлгелерин талзы-биле дыка ажыр күсөдип, чарыштын мурнак-чылары болганнар.

Шагаан-Арыг МТС-тиң механизаторлары көдө ажил-агый машина-ларын септелгенин квартал планын моон мурунда-ла күсө-дипкен турган. Ылангы трактор-лар септелгени январь айда-ла дооскан.

Соңгулдалар хүнүгө алдар кыл-дыр 12 ситен кезер машиналарын, 24 «С-6» комбайннарнын мотор-

ларын, хой дүтү кыргыыр 9 агре-гаттарын септелгелерин доозар хүдээлгенин олар база-ла чедиш-кенин күсөткен, ам боду чоруп кестирер комбайннарнын септел-генин киришкеннер. Механизатор-лардан эштер Кабанов, Бочегров олар социалист чарыштын тил-елкилерин болганнар.

Шагаан-Арыгтын райүлетпүр комбинатынын ажилчынары РСФСР-ниң Дээди Советинге болган ажилчы чоннар депутаттарынын чер-чер Советтеринге соңгулдалар хүнүгө алдар болдурган социалист чарышка мурнакчы кириш-шан, бо чылдың январьда произ-вация бүдүрү планын 118,7 хуу, а февральдин планын үш хонук му-руй хуусаа бетинде ажыр күсөт-кеннер.

Ажилчынары эштер Блинов, Бо-валенко, Рехтин, Кузьмин олар фе-вральдин планын 180—200 хуу күсөткеннер.

Ажилчынары болгаш шахтёрлар

Бо чылдың январьда ишти бол-ган бараанын продукция бүдүрүр планын Кызыл хоорайнын бүдүр-гелери чедишкенин күсөткеннер. Ылангы мыш заводтун коллекти-вин 103,7 хуу, а февральдин планын ийи хонук бурунгаар күсөткен. Заводта күш-ажылы бүдүр-гүчү планда көргөнгө ууур февральда 6 хуу бедек, ажилчы-нар эштер Маалы Бавуу, Клепов, Доржатаа, Салчак олар хүн бүр-дө нормаларын 200 хуудан өрү күсө-дип, соңгулдалар хүнүгө күш-ажылы белектиг ужурашканнар.

Кызылдың дарааныга комби-натын ажилчынары күш-ажы-лы бүдүрүчүлүгүн планда көрүд-генин ууур февральда 16 хуу бе-диктеп, январын бүдүрүлгө пла-нын 117,1 хуу күсөдип, фе-вральдин планын хуусаа бетинде бот-тандырган болган пиданан ажыр элээн каш муң рубльдин произ-вациян ажилчы чоннарга бүдүрүп бергеннер.

Совет Эвилелинин Коммунист партиянын элчег чок төөгүлү ХХI съездинин салган улуг чаа-гай сорулгаларын амдыралта бот-

тандыгар дээш база соңгулдалар хүнүгө төлөнтүгү ужуражыр дээш дарааныччыларын ортузунга кал-барган социалист чарышка бе-дик көргүзүлгелерин эштер Монга-лал, Босенко, Ондар олар чедип ап, ай бүртүндө нормаларын 190—200 хуу күсөдип келгеннер.

Соңгулдалар хүнүгө хоорайнын автотранспортчулары база күш-ажылы белектиг ужуражыр турар. Кызылдың № 2 автотранспорт кон-торазынын чалаачылары 1959 чылдың январьда чүк сөөртүрү планын тонна талзы-биле 128 хуу, тонна-километр талзы-биле 170 хуу күсөткен, а февральдин планын хуусаа бетинде күсөдирин чедип алганнар.

СЭКП-ниң элчег чок ХХI съез-динин төөгүлү шийтирлерин амдыралта чедишкенин боттап-дырар дээш Загестин шахта эрге-зелинин даткылары эрестиг ажил-дап турарлар. 1959 чылдың ян-варьда хөмүр даш тымызынын планын шахтёрлар 110,8 хуу кыл-дыр күсөдип, элээн каш муң тон-на хөмүр даштын планын ажыр Те-рөөн чүртке бергеннер.

ЧҮГЛЕ СОЦИАЛИСТИГ, ЁЗУЛУГ УЛУСЧУ ДЕМОКРАТИЯ АЖЫЛЧЫ ТӨТТҮНМЕС КУРЛАВЫРЛАРЫНЫҢ БҮРҮНҮ-БИЛЕ КӨСТҮП ИЛЕРЭЭР

Бистин кандидаттарывыс

Чурунта: (солгай тараптан): В. С. Тамдын-оол — Току районда «Совет Тыва» колхозун даргазы, район Советиниң депутатында кандидат. Н. Ч. Далбыр-оол — область амнелгенин медсестразы, область Советиниң депутатында кандидат. М. К. Бичин-уруг — Бин-Хем районда «Кыла тараачын» колхозун саанчысы, область Советиниң депутатында кандидат.

та кандидат. А. В. Анкудинов — СЭКП обкомунун секретары, РСФСР-ниң Дээди Советиниң депутатында кандидат. В. А. Кривоносов — «Межегей» колхозун комбайнери, Тамды район Советиниң депутатында кандидат. Ч. Н. Дамбаа — Каа-Хем районда «Совет Тыва» колхозун хойжуу, область Советиниң депутатында кандидат. Т. А. Намдан — УТКА-ниң 25 чылы» колхозун саанчысы, область Советиниң депутатында кандидат.

ОЛАРНЫҢ АТТАРЫ СОҢГУЛДА БЮЛЛЕТЕНЬНЕРИНДЕ

Бистин областы ажилчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмей, РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге депутаттары кандидаттарынга боттарыны эң дээр оолдарын болгаш кыстарын депшяккенер.

Бөгүн бистин Россия федерацияныстың бүгү ажилчы чоннарынын улуг байрлалы. Ажилчы чоннар коммунисттерин болгаш партия кескигүнү эвестерин бузулбас блогу дээр бадылам.

маан, Коммунист партия дээр, улуг Төрөөн чурттуу улам ийик чекетелишкени дээр бадылаарлар.

Бистин депутаттарыныс кандидаттарын на-зы-ханы, эртем-били, профессиязы агы-ангы. Ындыг болза-даа оларнын кылдып турар ажил-херээ бистин чуртувуса коммунизм тургуза-ры дээр шикти улуг чагай сорулгага чыгыр-кан.

СААНЧЫЛАРДАН

Барын-Хемчик районун Сарыг-Белдин № 31 со-гулда округунуң согулчулары «Комсомол 30 чылы» колхозун сурагылы саанчысы Сырткы Бадый-ооловна Кууларын област Советиниң депутатында согулчулар, оон адазы шаанда Анигатыныс байларынга чалчалап, а авазы феодалдарын малын саап берип, хөлөкчөтпө-рооан. Ол 1915 чылда төртүтүгүн, Совет эрге-чагыр-га, колхозчу тургузуп аңаа бай-шыдалыр чуртталганы берген.

— Сырткыныс амыдыралы, ажил-херээ бистин кол-хозун амыдыралы, ажил-херээ-биле карачангыс. Ол 6 чылда саанчы болуп ажилдап турар. 1958 чылда чайыннында 20 тонна силосту, элеканы болгаш өске-даа чөмөри белектен, 1958 чылда Куулар инек бу-рүзүндө 1500 кг сүтү саап алып деп хулаагы алган, ол хулаагыны лыка ажыр күөстөк. Депутатка Куу-лар Сырткыныс депшпей кимин депшлдер боор — деп колхозчулар чугаалап турганнар.

1950—1951 чылдарга чедир маңаа бир инектен 250—300 кг сүтү саап ал турган. Ийи чыл мурунда, 1956 чылда менз быжылган 13 инектерин инек бурун-ден 900 кг сүт саап алдырма, ону эң бедик саалда деп кайгап турган чүве. Саар инектерин азырал-ажалгазын, чөмөргөзүн экижиктерин түнөлдө, 1958 чылда, менз быжылган 14 инектерин инек бу-рүзүндө 1840 кг сүт алган мен. Бо чылын инек бу-рүзүндө 1900 кг сүт алып дээр бүгү-ле күжүмү салыр мен — деп Сырткы Бадый-ооловна чугаалап турар.

МУРНАКЧЫ ЧОЛААЧЫ

Василий Иванович Ключев «Сельэлектрострой» кон-трактанга 1951 чылдан бээр чолаачы болуп ажилдап турар. Ол онзаалга күөстөп, авария кылган ийикпе-азы сагалга-чурум үрүн дээр чугаа каян-даа тур-баан. Оон машиназы техника талазы-биле үргүлчү эки байдалда турар.

Василий Иванович бодунуң мергежилни үргүлчү бе-дидип, хой-нигитиниң ажилыга илдепкелди киржиң турар. Күш-ажылга бедик чедишкени дээр эш В. И. Ключев СЭКП обкомун болгаш обкомунун хулаагы бижик-биле ийи улаа шаңнаан. Ону ажилчы чоннар депутаттарынын Кызыл хоорай Со-ветиниң депутатында кызылчылар бир эп-сеткилдик со-гулчулар.

ТУДУГЖУЛАРЫНЫҢ МУРНАЛГА

— Шаанда тыва киж чыгып, чырык чуртталга ба-жымын, школа, клуб бажымын туржук, эки шы-нарыг мал каяжанын бөзүн туруп ал шыдаас чо-раан. — Эң баштай балды-биле мый чонуп чадаа, менден бызаны кайы үнөр боор ийик деп чөгөнип чо-раан мен. Ол үдө Сарыг-Булуң суурга бызаачылар ажилдап келген Шапков деп адаар орус эш мени ча-зын ажилга өрөткен — деп, Эрэин районун «Кы-зыл сымды» колхозунун бызаачысы Алексей Мангы-рович Чула чугаалап турар.

Колхоз төвүндө школа, клуб, чынар бажык болгаш колхозчуларын чурттар бажыларын тудуларын-да Алексей Мангыровичниң киришкен тулау барык чок. А. М. Чула ам Эрэин район Советиниң депу-датында кандидат, чонун илдеп ол шымыдып шы-даар.

ЧОНУҢ КАДЫК-ЧААГАЙ ЧУРТАЛГАЗЫ ДЭЭШ

Комсомолчу Тамара Аганова 1958 чылда Ленингра-д медицина институтун дооскан. Тыяныны эң ырак

району Эвөрже баар деп томуйлашкын алган, өөрүш-күлүг, ажилдап улуг күөл-сорукту келген. Ам ол Торгалыг амнелгени эргелекчелер турар.

Тамара Торгалыга үр өвөс, чүгө каш айлар чурт-таан болза-даа колхозчулар бодунуң эмчизиниң ажил-га кызымаа, азыг кижилерге эпиг-ээлдэн, оларны ак-сесткилдик эмнел экитип турарын улуг өөрүшкү-биле көрүп, ону хулаагып турарлар. Тамара бодуну ажил-херээ эки билер, чонун кадым дээр бүгү-ле күштерин берип турар. Кийин согулда кандыг-даа ыракта кышталарда малчыларга чалаарга ол хал чедер бээр. Колхозчулар эмчизин Дус-Датны суму Со-ветиниң депутатында бөгүн согуп турарлар.

ХООЧУН ХОЙЖУ

Маады Эремсевич Ментий-оол 1958 чылда бодунуң кадарып турганы 350 хойларын 410 хураганнарын дооруктур алган. Ол ам 65 харлыг болза-даа, Черби, Тасы, Теректиг хөмөр эрликтеринде халык, кадыр дагарга хой кадарып чорда эрес, кышпай. Ол боду-нун барык бүгү шаңнаа мал кадарып келген. Чер-биге колхоз тургустунуп келгенден бээр бөгүнге чедир Маады Эремсевич 18 чыл иштинде хой-нигитиниң ма-лын өстүрүп келген. Бо аразында ол чүс-чүс хойларын колхозка өстүрүп берген.

Бин-Хем районун «СЭКП-ниң XX съездин» кадээ ажил-агы артелин кескигүнү Ментий-оолду бо-лест Советиниң депутатында кандидатка чангыс үн-биле депшкенер.

ИДЕНКЕЛИГ БАШКЫ УЛУСТУҢ ДЕПУДАТЫ БОЛУР

Ийи чылдын мурунда Галина Ивановна Воинова Калинин хоорайны педагогика институтун дооскаш Тывага келген. Облоно ону Току районга чоруткан. Оон башкалар турары эртемни Тоора-Хемини школа-лар чедишкенин илдеп ол турарлар. Ол хой-нигити ажилында база илдепкелди киржиң турар. Ону бо чылын школада бажыларын комсомол органи-зацияны секретарына болгаш ВЛКСМ райкомунун бюро кескигүнүгө сонган. Бот-тыныгы уран-чүлү бөлүмүн ол эки удуруп турар.

Комсомолчу бажыны школа коллектив ажилчы чоннар депутаттарынын Току район Советиниң депу-датында кандидат кылдыр депшкен. Улустуң бедик буурун Галина Ивановна шымыдып шыдаар.

КАТТАШКАН АЖЫЛ-АГЫНЫҢ УДУРТУКУЗУ

Тес-Хем районун «Ак-Эрик» колхозун даргазы Ооржак Хүрен-ооловч Чадмаа област Советиниң депутатында хой улаа депштитип турар. 1956 чыл-га чедир-ле ол колхоз экономика-ажыл-агы талазы-биле районда хожудайг колхоз деп сеналди турган. Ооржак Хүрен-ооловч колхоз бодулузунун удуруту-да колхозчу массаны күш-ажылчы, чогадыкчы илде-кениге дайнып, оларнын материалдык согуургалын депшиң турар. Колхозун ажил-агынын үндөниң — мал ажилчы чыл бурдуе өндүрүп, ажил-агы болгаш организа талазы-биле быжылдып, ам районда мурнак-чы колхоз апарган.

Колхозчу араттарын амыдырал-чуртталганы, кул-турлуг денелин бедирлени эш Чадмаа улуг ки-зигейни салып турар. Ол моон мурунда чылдарда област Советинге депутат — чонун айбычымы кылдыр согултурган, бодуну депутат хулаагынын төлөнтп күөсөдип келген.

Кызылдың үлетпүрлүг районунда

Репортаж

Каш чылдар мурунда эвиррей турган Токум-Суг ичинде ха-вактыг орту шөлүгөжине чаа бу-дургаг чөраериниң бажычыны бе-дип үнгүлөп болгаш бистин анык хоорайныстың ову-хөирин улам аян кивре берген. Ичанганс Току-мас-Суг чогуун Кызылдың чуртта-чылары хоорайны үлетпүрлүг району деп адай бергенер.

Хоорайның үлетпүрлүг районун-да туруп турар септелге-механика заводунуң, даг эспедициянының бүдүрүгө мастерсааларынын, ал-гы, хлеб заводтарының болгаш кол-бас фабрикаының коллективтери бистин чуртувустуң моон соңгаар-гы кайгамчыктыг хөгжүдөлиниң чеди чыл планын амыдырал кы-рынга боттандыр даг демеш-пишаан, эки көргүзгөри чедиң ап турарлар.

Септелге-механика заводунуң коллектив чеди чылдың баштайгы чылы 1959 чылдың бирги айының бүдүрүгө планын 114 хуу күөстө-кен. Заводтун тус-тус цехтериниң аразында калбарган социалист чарыштын бирги черин мотор-меха-ника цети бажык-биле туруп тур-ар. Цех аяныр айда моторлар сеп-төриниң планын бүгү көргүзгөри

таалазы-биле партияның XXI съез-диниң ажиттыган хуңун тала-рыштыр ажыр күөстөкөн. Завод-тун шуткуга цетиниң ажилчы-нары өртөн айла база-ла багай эвөс ажилдааннар. Согулчулар ху-нүгө алдыр бөдүргөн социалист чарыштын калбарганынын түнө-лине цех плантан ажыр 6 тонна шойдан аны-бүрү өт-хөрескелдер-ни шутуп куткан.

Бо чедишкенин коммунисттер төлөнтп тургузукчулар — совет ажилчынарының бердине күш-ажылынын түнөлине чедиң ал-дынтан. Септелге заводунуң кол-лектив чеди чыл планын хуусаа бетинде күөсөдир дээр күш-ажыл-дын темпизин улам бедидип турар. Коммунисттер, комсомолчулар бол-гаш коллективтер област, хоорай Советтериниң депутаттарының кан-дидаттарына депштитирген мур-накчы кижилери ажилчынарының күш-ажылы шычээшкениниң ор-ганизаачылары болуп турарлар. Күш-ажылды мын организастан, кол-кол ажилдарын механизаста-ныннан бүдүрүлгөниң көргүзгөри

экижөн. Эртпен чылын мотор сеп-төриниң бот-үнеси 206 рубль тур-ган болза, ам 166 рубль чедир чингөөн.

— Улетпүр барааннарыга чо-нун хөргөзөли бүрүн хандырыр чеди чыл планында айтылган. Партияның ол айтымышкынын кү-өсөдир-биле заводтун бүдүрүн ту-нүр продукциянының ассортимен-тин калбартып турар бис. Бус-биле бажык ишти чымылар тускай хо-дайларын завод кылып эгелзеп бо-лгаш областкы колхоздары, совхо-здары, бүдүрүгө черлери баштайгы 12 муң ажык хоодайларын алган-нар — деп септелге заводунуң ди-ректору эш Михайлов чугаалап тур-ар.

Чеди чыл планын хуусаа бетинде күөсөдир дээр демешпишаан, хо-орайның үлетпүрлүг районуна ту-рар өске-даа бүдүрүгөдөриң кол-лективтери согулчулар хуңун эки көргүзгөриң байырап турарлар. Чеди чылдың баштайгы чылында ол коллективтерин амыдыралыга болган онза болушкун болза, олар-да коммунист күш-ажылдың бри-гадазы деп ат дээр чаа хөвирин чарыкыны эгелзеп болур.

С. МААДЫ.

Күш-ажылчы чедишкенин

РСФСР-ниң Дээди Советинге бо-лгаш чер-чер Советтеринге согула-ларга алдыр бөдүргөн социали-ст чарышка алган хулаагыларын Сүт-Хөл районун «Ишкни» кадээ ажил-агы артелиниң тудула-ры хуусаа бетинде, он хонук бу-рунгаар боттандырган.

Тудулаулар март бирге чедир 3600 кубометр тудуг ыжы беле-ктер планын 3740 кубометр кыл-дыр күөстөкөн, 2826 кубометрин орук агында үндүргөн болгаш 200 ажык кубометрин тудуг шөдеринде экеп дүжүргөн. Тудуг ыжы-биле чөргөсөдир колхозта школага, эм-недеге болгаш культура-амыды-ралын албан черлеринге хөргөзгө-р 1200 кубометр олаар ыжы база бе-леткеттинген.

Ыжы белектелинде 56 аъттыг 80 киж ил бир эвөно болуп алган ажилдап турар. Мурунуңун, Чи-мит-оолдун, Кавчыр-оолдун, Дөү-раштын удуруткан эвөнолары ху-нөмөзин 110—135 хуу чедир кү-өсөдип, эвөнолар аразында социали-ст чарыштын мурнакчылары бо-луп турарлар.

О. БЕЛЕН-ООЛ.

С О В Е Т К И Ж И

«Кижини — ол дээрге чөргөар дың-налыр» — деп Максим Горький би-жээш, «Кижини» деп өстүп эге үжүп улуг үжү-биле бижээш. Улуг Горькийниң революция му-рунда бижээш ол чөргөар дыңна-лар сөзүнүн мурунга бир өстү-нөмөш, оларның кайызыны-даа бүгү үжүктөри шунтуун улуг үжүктөр-биле кыла деп бижиң өргөлт бис: «СОВЕТ КИЖИ». Бо ийи сөс ам чүгө бистин улуг де-гем Төрөөн чуртувуста эвөс, хары-даа бүгү чөмбүрөөндө чөргөар дыңналып турар.

Совет кижини деп адаттынар чаа-гай эргени бисе Октябрьниң со-циалист Улуг революцияны хай-рылаан. Чаа үнөк эгелзенин, чаа кижиниң — совет кижиниң төрт-түтүнн 1917 чылда «Аврораның» дааштаашкыны бүгү делегейге чар-лап дыңнаткан. Ичанганс бистер, совет кижилер, Улуг Октябрьниң оолдары болгаш кыстары бис. Бир дугааргы Совет кижини — улуг Ленин бисе, совет кижилерге, аас-кекчи-че орутку ажилды берген.

Кижини бодун Кижини деп, тодаргай-лаа делегейде бүгү-ле дүрг амытанырымы эң-не угаанымы, эң-не күштү кижини деп межерен бил-ген эрте бурунгу үдөниден бээр мындыг айтырып салынып келген: канчаар чурттаймы? Сен бодун бо-лгаш сенин долгандыр чурттай турар кижилер аас-кекчиңиң чурттай тээде, чүң кылаа чөгүрү? Кижини төрөлткенин мурнакчы кижилериниң, бистин бурунгуларымы-тың хой-хой чүс чылдарда салып келген айтарымы, бөдөр келген кү-зөд ол чөрааң.

Ол улуг күзөдү делегейге эң-не баштай совет кижилер боттандыр-ган. Делегейде эң баштайгы соци-алист нигитиздин тургузукчулар совет кижилер болган. Октябрь революцияны тилкеленин соонда дөртөн бир чыл ачкан турда, СЭКП-ниң XXI съездинде эш Никита Сергеевич Хрущев партияның бо-лгаш бүгү совет улустун өмүзөзүн-ден мынча деп медегезен: «... Со-циализм чүгө долу тилкелз эвөс, хары-даа экинчиге чедир тилкелз».

Ол дээрге, Коммунист партия-нын удурутулазы-биле совет кижилерин маадырыг демешкенин, кымыак шудуруг ажил-ижиниң чагай түнөли ол-дур.

Совет кижини — чаагай чүдөлдөни тургузукчу, аас-кекчин дээр де-мешкел, чөптү чөрук дээр ту-жүшкүгө тилкелч. Сурагыл он чеди чылдың октябрьда Петрогра-дыг тудуучуларынга, хамаатны да-йымын чылдарында Украинанын хөвүларында, Сибириниң тайгала-рынга чонун аас-кекчин дээр, чөптү чөрук дээр ту-жүшкүгө чангы ханын төккөкөн — совет кижилер ол. Баштайгы беш чыл планын-нын чылдарында Сталинградтын трактор заводунуң, Магнитогорски-ниң болгаш Кузбастың тудула-рынга бөдүн демир-хууруктер-биле чер казып, кыштын соотун соок дивейн, чайнык пизин илг дивейн совет индустрияны баштайгыла-рын тудуп турганнар — совет кижилер ол.

Бистин бо чурттай турар чаагай болган тургузукчу улуг үеистин итенин олар боттарының күш-ажы-

лы-биле салганнар. Маадырыг со-вет кижилер Ала-чурттуу Улуг дайымын үдөниде партияның кылгыры-биле Төрөөн чурт дээр ту-жүшкү, ол дээр оларнын хой-хөй анык ызымын, илг чөрткөриң ханын бергенер. Ичанганс база-ла совет кижилер тилкелз.

Тудуучукага кайнаган, ту-душкунга бажыккан совет кижини бүдүрүп бурунгаар чүткүлдү, өңсө сорулга күзө соруп деле-гейде кандыг-даа күш соксалып шыдаас.

Совет кижини — коммунисттер тургузукчу. Ол бодунуң күзүлүг, чөраар болгаш маадырыг бажы-мы-биле улам бурунгаарлап, комму-низмге чөруп ора.

Совет кижиниң хуң бүдүрүгү амыдыралы, ажил-ижин оң бөдүн-га анаа-ла элчег-биле эртин турар ышкан. А хөрек кырында оон ажилдап, чурттай эртен шак бу-рулу-ле коммунизм тургузукчу-нуну хөргөнгө магалыг чүдөлдөни немен турар.

Волга биле Дон хөмөрүн аразы-ны тудуштур каскан. В. И. Ленин аттыг даңазал тутканнар, Буйбы-шев ГЭС-ти ажылгага кийргенер, делегейде эң баштайгы атомук электростанцияны, «Ленин» деп атомук ледоколду, «ТУ—104» деп реактивтик самолөтү чогаалып кылганнар — совет кижилер ол. Олар — Сибириниң делегеринде элчегинмес хой байлактарын, бой-дус курамыларын Төрөөн чуртун хөргөнгө бараан бөдүрүр дээр кыш, чай болгаш дүң, хуң дивейн ажилдап турарлар.

Черде ичанганс совет кижини

чүңү кылбас, кандыг үдө бүдүр-бес дээр боор ону! Тоода ышкан кайгамчыктыг чүдөлдөни олар хуң-бүрүнүң анаа-ла бөтүгү бөттүг чүдүг бөдүрүп турарлар.

Шаанда мунгаргай дүмбөй, чаа-гааранчгы илштин, хос курут иш-каш сагындар, мында-мында шы-нааларда, дагалары иштыг кара өг-дөрдөн эвөс көрүштүг чүвөн чок, амыдыралын тургизгенин чыжээ боор чөраан Тыва чуртун ап көрө-ли. Тыва чуртууга каш он чылдар мурунда чөраан кижин бөгүн кээ көр болза, черле танывас, оон шаанда тургизгенин аркан-на чү-вөш муң чылдарга туруп келген дагалары, шөдөри, хөмөри ол-ла. Ол дагалар, хөмөр бөзүн шаанда мунгаргай ышкан кылдыр көстү-турган болза, ам хулаагылар турар ышкан кылдыр сагындар.

Дагаларын электринде, хөмөр-нин унарында, шынааларда, шө-дөргө амыдырал хайныккан, хос-түг шөдөн, омак хөдүг апарган. Чаа-чаа хоорай, суурлар, ол-бо чүк-че олу-о-лу-лу маннанкан машина-ларын, тракторларын, комбайн-нарын таалаңчыг хөмөгү дег таа-штын шаанда хос курут турган Ты-ва чурттууга сымластан пел чылдар ышкан, аштангы чөраан Тыва чурт тулуг апарган ышкан кыл-дыр сагындар.

Тыва чуртунуң чычаар «Бурган-башкы-даа» хуулурубаан, а совет кижилер боттары хуулурубааннар. Каракта көстүг бүгү чөвөн, кижиниң канчаар чурттай сазым хууун «Бурган-башкы» номнаан деп бөдүрүп, чүдүн чөраан тывалар ам боттарының күжүгө шуут бу-дүрү бергенер.

«Отту-терген», «Узар-башкы-

ны» кандыг-ла элдепиг, көргүчүг чүдү кылдыр көрүп, оларын маа-маганың дайымы деп лама, хам-нарга мөгөстөдир чөраан тывалар ам автомобилди чөраан шары ор-нунга, самолөттү чүгүрүк эл ор-нунга ажилган, хуң-бүрү амыды-ралын хөргөзгө чөсө бөдүрүп алганнар.

Тыяның чери, оң байлактары, мында бүгү нарын техника тыва кижиниң — совет кижиниң бодунуң байлаа, элчегил бөү берген. Ичанганс эртемни, техниканы ажи-зын көрүп, оларын чедиң алдыр ага-галыг апарган тывалар бөгүн совет кижин деп адаттынар эргелг бол-ганыга чөрааганын турар. Чүг-дө Коммунист партияны, совет эрге-чагырганың ачылдында тыва улус «көрбөн чөвөн көрүп, кү-дүрбөн хөмөсө күдүргөнер».

Өргөн чок турган черлерде чаа-гай кижини туткан чаа суурлар, ке-зээ мөгөдө экиж чыткан черлер-ден өстүрүп үндүргөн тарас, чады кижин бөзүн эртемне арттарын, шыртайларын ажилды, өттүр өр-килзөн чаагайг оруктар, араттар-нын караан чыгынаткан электр-станциялар, чер бүдүрүгө тулут-дар, Хову-Аксанын болгаш Ак-Довурактын улуг комбинаттарынын тудулаары — Тывада бүгү-ле чаа чүдүлөр шунтуу совет кижиниң хөдү-биле кылган чүдүлөрдү.

Муң-муң чылда эвирел, муңгак чыткан хову, шынаа баш-ла чылда чекетелип, Каттырааның халган үнөн.

Коммунист партияны, Совет күргөниң сактын ханмас хулаа-чының ачыл-биле Тывада бот-танган үндөни чарыкчыларын түнөлине чаа кижилер, бөдүлүг совет кижилер тыштын өскөн. Ба-

гүнтү бөдүн колхозчу эрги Тыва үндөниг тергени деп санадып чо-раан кандыг-даа дээрден бүгү талазы-биле каш дапкыр арык апарган. Шаанда иштыг кара өң-дөн дашкаар бөдөр, билер чүвөн чок чөраан араттарың оолдар, кыстары ам бөгүн чүгө совет Ты-яның эвөс, хары-даа Совет күр-менин, совет улустуң сурагылы кижилери бөү берген. ССР-ниң Дээди Советиниң депуата Сула, дил эртемниң кандидаты Кунаа, тудууга Комбайн-оол, саанчы Бичин-урут, ажилчы-мастер Хүрепел, хойжу Сандык дөн ышкан чү-чүс, муң-муң кижилери совет эрге-чагырга өстүрүп кижикитен.

Шаанда ноянынын, байларын мурунга менди алтырамыдан бе-зин харалыг, үңү үнөмөй чөраан тывалар ам мынча деп ыражын турарлар.

Тываларын хостуг үнүн, чөргөар ырыл дыңназын дөш, көрүңер дөш Элег-түрөг бажычандан аныгы-раан, Эктим бедик, хөмөс хостуг ыр-лап чөмөн.

Бөгүн совет кижилер СЭКП-ниң XXI съездинин төөгүлүг шит-тирлеринге соруг киришкени-биле боттарының бадылаашкынырын со-вет улустуң төлөнтп төлөзөкчизир дээр бербишаан, Коммунист партия дээр, социалист Төрөөн чурт дээр, тайбың дээр берип ту-рарлар.

Бүгү улустун байырамын ху-нүдө — согулчулар хуңунде совет кижилер боттарының хуңдугу ху-лаагыны күөсөдир дээр согулда участоктарыны чөруп турда, азар-

ның кыры-биле черин үшкү совет эдерениң бөмбөрөсти долгандыр дөксөнип турар. Бөгүн эң баштай-гы кымыал совет Сыдык октар-гайын ханымын эвөс сымды-тарын аразында хуңу долганмы оруу-биле чөруп турар.

Черин Кызыл дөшкенин, комитет ракетыны — Хуңун кымыал эдерениң бөзү совет Кы-дысты совет кижилер чогаалып кылган, совет кижилер октаргайе салып үндүргөн. Бөмбөрөк биле Айнык аразында, Бөмбөрөк биле Марштын аразында удулар оруу ажиттыган дээр үе ырак эвөс деп чүвө бисе ам шуут билинтер. Октаргайе ханылап үнерини эге-ни — эртемде чаа үени совет кижилер ажилга дээринге бис чөргө-рап турар бис.

ЧОННАРНЫҢ САЛЫМ-ЧАЯННАРЫН АЖЫДЫП, УЛУСТУҢ ЭНЕРГИЯЗЫНЫҢ АРГАЗЫН БЕРИП ТУРАР

(„1959—1965 чылдарда ССРЭ-ге улус ажыл-агыйын хөгжүдери иң контроль чурагайларының“ дугайында СЭКП-ниң ХХІ съездизинге Н. С. Хрущевтуң илеткелинден)

Боттарывыстың кандидаттарывыс дээш

бадылавышаан

Бөгүн сонгулда хааржаанче бюллетенин сыйлашкан, совет кижилери боттарыны кандидаттары дээш эвес, харын база бистин амыдыралымыс улам чаагай, бистин Төрүн чуртувус улам-на быжык болуп, коммунизм тургузушкуну калбартып чоруларын улуг чаагай программаны—челы чыл паны чедикшииниң күстетинин дээш бадылап турар. Чонун бо бүгү илгелдин бистин депутаттары—куш-ажылды кижилери-биле туудуш ха-

рылаалык бистин улусту эрге-чагыргамыс боттандырар.

Моон адаанда парлаан сонгукчуларын чаагай болза, оларын негелдери дүрген болган бүгүн хандырар дээш бирги ээлчеге чүгү чедип алыры, чүгүн ужуң демисежил дээр-ин боттарыны бадылап турар кандидаттарына сагым човангыр, ажыл-агыйы чыгыс сүмелерин берип турар.

Чоннуң негелдизин оваарып көөр

Бөгүн бистер силерни, Кызыл хоорай Советинге бистин эргин улусту кандидаттарымыс дээш бадылап тур бис. Ынчаарга силерге мээң баштайгы сөзүм мындыг: Кызыл хоорайның чон талашында городоктан ырай ийи бүдүн квартал негелди, ында чурттакчылар көвүдүн. Кайда чурттакчылар арбын болду, аял садык магазин турары чеге албан. Ам ында калдык-даа садык чок. Чон чүгү-даа садык алыра чүгү № 13 магазинге баар болган оон ырай хоорай иштинче кирер. Манча кезиксе магазин азы киоска тургузуп бээр дугайында эрткен чылын-на чон айтыртып кодуруп чүдүргөн.

База бир айтыртып, Кызыл хоорайның Луговая кудумчуула № 6 бажының экистеринде ук бажыны турар үдө-ле туудуң хамык бок-сагы ам-даа тейлени берген чыттышаан. Ону аштап бээр дугайында чурттакчыларын хой улаа негелдизин тууду трези чызып-чылдып, ук бажыны хоорайны коммунал ажыл-агый чегинче дужаалкан. Тууду бөгү аштаныммаан бажыны хүдөө алган хирезинде-ле ол чер бистин херезин эвес дээр. Мында чурттакчыларда чүгүн буруузу боор. Олар арыг-шөвөр чурттаарын күзө-даа, техника күжүкста ол хире кетсин аралдыктыр берге.

Чонун бо негелдизин улустун депутаттары кизиктеп оваарып көрүр.

С. САНДАН,

«Тыва тууду» трезини амылчыны.

Бистер, анык сонгукчулар...

Ам сонгуктуур депутаттарга аныктар дугайында улуг сагым күүнүр деп анык сонгукчуларын мурундан чагыны бээр артык эвес. Бистин Каа-Хем районун төвү — Сарыг-Сеп суур чыл буру улам оюн, чаартыны турар. Ында ортук болган эге шолалар, райлестур комбинаты, машина-трактор станциясы, райпо болган өске-даа албан черлери бар. «Октябрь 14 чылы» колхоз база ында.

Суур мынчалар улугулар турар болганда мында анык-өскөнүн хейи чугаажок. Күш-культура болган спорт аныктарын ынак кээр. Бисте спорт залы чок болганда аныктар кышкы үдө хаактар, конькилерден өске өөредиле чуртталгы турар. Спорт залы тургузуп алыр дугайында айтыртыны биске шийирлел бээр чүдүл. Бо айтыртыны шийирлелдериниң аргазы чыл тууду бо чылын ажылдаа кире бээр, эргин культу-бажыны хосталыр. Бир эвес оу аныктарын эргезин бериптер болза, бо чылын спорт херезин чөпшээрэн 30 муң рубльге оордалаган, олар боттарыны күжү-биле оон сарын беделди, иштин дерип ашылалар. Ол хожжок-даа болза спорт залы тургузуп алыр дугайында бо 30 муңуң кыргына акша хоргонин немей чөпшээрэни калдыгы? Бо ажылга аныктар боттарыны күжү-биле кыргыргыне белен!

Е. МАКАРОВ,

районун күш-культура комитетиниң даргазы.

Малчыннарның күзели

Бис бөгүн РСФСР-ниң Дээди Советинге болган ажылчы чоннар депутаттарының край, область, округ, район, кодо, суур Советтеринге сонгудалар хуңунде коммунисттерин болган партия кижигүрү эвесириңиң бузулбас бөлүгүн кандидаттары дээш боттарымыстың бадылаашкынырмысты бир эп-сеткилдиг бербишаан, бодуустун мындай күзелиниси илереп турар бис. Барыш-Хемчик районун «Кызыл тарааны», «Совет Тываны» 5 чылы колхозтарыны малчыннары колдуудала Акта чурттал турар. Ынчаарга Ак болза, район-даа база колхозтар-даа топтеринден 60—70 ажыг километр ырак чер болбай. Ынчанга малчыннар бистерге болган бистин ажы-толууске эмнелге база школа кончук чугула болуп турар. Оон ужурунда район, суу Советтери Актын кижик эмнелгезиниң пунктузун алганды, аял божула бажыны немерзин, черде эмнелге пунктузун дерилгелг эмнелге чери кыларын күзеп турар бис. Ол ышкаш Акта чурттал турар малчыннары школа назылгы уругулар улам көвүдөп турар. А бисте школа чок. Уругулары колхозтар топтеринде, база Кызыл-Мажалыкта өөренип туралар. Ам Акка эге школа ажылдар талам-биле айтыртыны өөренип көрүп база саналал турар бис.

Э. КУЖУГЕТ, С. СЕДЕН-ТАМБА,
Барыш-Хемчик районун «Кызыл тарааны»
колхозунуң колхозчулары.

Улустуң киржилге-биле

Чадаана хоорай — областтың чыл буру сайзырап олурар анык хоорайларының бирээси. Чонун амыдыралыга болган хоорайны чаагайжылдыгына эң чугула мындай айтыртып бөгүн бадылап турар кандидаттарыны мурунга сонгукчулар тургузуп турар. Хоорайда кудуктар кончук эвеси болган бар кудуктар кжааалаттырмаан, кыры ажык болган арыг-шөвөр байдалы чеге. Чыжээ, Тилелге кудумчула чүгү ийи кудук бар. Ында 3—4 кварталдарың чурттакчылары кышкы үдө оортан барып суугаары чамдыктарга ырак, а чылын олар агым сут-биле хандыртынар. Кара Маркс кудумчула шуут кудук чок. Ында чурттакчылар кыжын-даа, чылын-даа Чадаана суулан барып доштаар, суугаар.

Чаа кудуктарны казар, эргин кудуктарны чурумчулар айтыртыны чурттакчыларың киржилгезин-биле шийирлесе чогуур.

Хоорайның топ ортузунда садчыгашты долгандыр эвеш-чөм магазинлери, чегинилге чераси, культу-бажыны, библиотека, оон улаштыр топ кудумчула школа, интернат дээш өске-даа черлер бар. Автоматшаның кол шийирлелдиниң сады долганга, топ кудумчулар, Чылын олоп чыгыс машина эргеге доврак дозун долдура бээр. Аял таварышкан кижикылавыла калтыр. Садык культу-бажының талазы долгандыр болган топ кудумчула кол кезин асфальтлаар айтыртыны сонгукчулар негеп турар. Бо чылын ол айтыртып күш четинес-даа болза моон сонгаар оу шийирлээр чугула.

Бир эвес чонун күжүге дааныр болза олар бодунуң хоорайны чаагайжылдыгына күш-ажыл-биле кыргыргыне беленер.

М. КОТОВА,

библиотека эргелекчиси.

Уези шагда-ла келген

Бистин хоораймыс чыл келген тууду-на сайзырап, амыдырал-чуртталгыны таарымчалык чүдүлдеринге оон чурттакчыларың негелдизин үргүлүр бедем турар. Кижиниң хевинге чыгышкан, аял саванал чугура алырбас мындай бодууделер турар, оу арылган аштарынга хижикти арылаашкын негеттерин. Ынчангаш мындай чүгү-биле ажылдар тускай чери тургузар дугайында чонун негелдизин үргүлүр үнүп келген. Хоорайга хеп чуур ишти чери тургузар дугайында негелде база үргүлүр туруп келген.

Чонун чыгуу негелдизин хандырар төлөөдө, хооруккоом болган хоорайны коммунал ажыл-агый чери бо черлерин дарый ажылдар үе келген. Бөгүн сонгуктуур депутаттарымыска оу сүмелер тур мен.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ,

Кызыл хоорайда сонгукчу.

Чаагай амыдырал дээш

Токунуң бүгү ачы араттары-биле бир дөмей мээң ада, нем тайганың ач-мен-биле амыдырал, боттарыны амыдыралыга өйлөшкөн кыш баш илалдыг турент чурттал чораванар. Эргилген амыдыралды бадал келеш, амгы үениң магалык чаагайын кижик деңер чүве тыппас-тыр.

Октябрь революцияны ачымында Совет Эвилелиниң акы-дуума өг-бүлөзиде турар бүгү улустарыны амыдыралы шуут өскерилгенин бистер. Токунуң ачылар боттарымыстың амыдыралымыстан көрүп турар бис. Коммунист партия, совет казак бистин дугайымыста хүн бурунуң ада сагым салымшкынын салып, улуг дуудамчыны көргүзүп турар. Эргилген чактыр бооларын көрү дээр-даа көзүлөс аларган. Бистин чуртувустуң заваоттарына кылган элтиг, кижик дээштик бооларың дууду-биле өлүк тывыжы чыл буру көвүдөп, муракчы ачыларын ады-сураа сурагыш турар. Бистер, «Совет Тыва» колхозтуң ачылары эрткен күзү күрүнге өлүк дужаар планын ажык күстөткен бис. Мен бодума онаашкан даалганы хүн катан ажык күстөткүм. Тылкан өлүк-байлавыс бистин чуртувустун моон сонгааргы чечектелишкенине төлөтүп салымшкын болур.

Ынчанга Коммунист партияны болган Совет казакты биске тыппыс бергени чаагай амыдыралды улам чечектелишкенин дээш бадылап тур мен.

Б. ЧИЖИТ,

ачы.

Чурукта: (солгай таламындан): М. Н. Шырап — Улуг-Хем рай-куускомунуң даргазы, област Советиниң депутатында кандидат. З. В. Хомушу — Кызылдың № 7 школаның башкысы, област Советиниң депутатында кандидат. С. Н. Орман — Чаа-Хем районда «Тилелге» колхозунуң сааныны, област Советиниң депутатында кандидат. М. Б. Шой-жун — Эргин районда «Коммунизмче орук» колхозунуң даргазы, област

Советиниң депутатында кандидат. Д. И. Мурыгин — Каа-Хем районда «Коммунизмче орук» колхозунуң тракторист-комбайнери, област Советиниң депутатында кандидат. И. Ч. Алдай — Бай-Тайга районда Сталин агы колхозунуң туубу бодуурагында мастер, район Советиниң депутатында кандидат. У. У. Назытпай — облпотребсоюзунуң автотранспорт кон-торазының чалаачыны, област Советиниң депутатында кандидат.

Бригаданың белээ

Партияны ХХІ съездизиниң ажылдап кылганы чели чыл планын баштайгы чылы — 1959 чылын сорулгаларын боттандырар. РСФСР-ниң Дээди Советинге болган чер-чер Советтеринге сонгудаларга күш-ажылчы чедикшиинерит ужуражыр дээш Танды районунуң Хову-Аксинда бодуураге чериниң коллектив социалисттиг чарышты калбартып, бедиттинген хүлээлгелерин алган, оун күстөткен.

Эш Бүлүңнүң баштааны, он алды кижик составтыг, чер казар бригада сонгудаларга чедип ян-бар, февраль айларда 3200 кубометр довурак казын үндүрер хүлээлге алган, январының бодуураге планын 260 хуу, февралды — 400 хуу күстөткөн, февраль 25-ке чедир, ийи ай дургуула планын 150 хуу күстөткен.

Күш-ажылдык бодууручүлүгү бедитишаан, алган хүлээлгезин ажык күстөткөн, бригада бодуурагеде социалисттиг чарыштын муруну-ку олурунда чоруп турар. Бригаданың кижигүнери механизмириңиң долу-биле ажылгап турары-биле ажыл нормазын ажык күстөтпейн баар кижик чыгыс-даа чок. Черин чара тесиринге, үттеринге, казарына иштер Кунга, Сода, Оолз олар мергезилгилг ажылдап, хүн онаалдарын 150—200 хуу чедир күстөткөн, бригадада муракчылар болуп туралар.

С. ДОНГАН.

Ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң ажыл-чорудаларын экижидер, масса-биле оларын харылаашкын дымдар дугайында СЭКП Топ Комитетиниң доктаалык боттандырбышаан, Тес-Хем районун Кызыл-Чыраа көдө Совети организас-массалыг ажыл талазы-биле элөөн хемчеглерин ап чурттал. Чер-чер Советтеринге эрткен сонгудалар үезинде 15 депутаттар сонгуттурган, олар боттарыны округтарының айы-биле бо аразында 4—5 улаа ужуражымшынар кылган.

Көдө Советтин сессиялары Конституция доктаалыгын чурум баугаар үргүлүр болуп турар, а куускомунуң хуралдарын бо аразында 24 катан чоруткан. Аял колхоз тургузуунуң, суур чаагайжылдыгыны, узуу өөредилгезини, бижик билбес чорукту узуукаарын дугайында, ажыл-агыйнын өске-даа айтыртыларын чугаалажып турган. Көдө Советтин шийирлелерин күстөдиринче, партия болган чалактын чугула доктааларын боттандырармыс чонун эвеледээр талазы-биле Советтин депутаттары колхозчу активке, көдө интеллекциалга, доктаалык ажылдар комитеттарының кижигүнеринге даанып турар.

Бодунуң хамаарыламында «Ак-Эрик» колхозтуң организас тургузуу бижыдырына, экономикаын улам хөгжүдериңе көдө Совет, оон куускому чамдык хемчеглерин алган. Советтин депутаттары артык бодуурагының кол ажылдарының участтарында быжыглаттыган.

Фото С. Мадыны.

„ТАНДЫ“ СОВХОЗТА

— Кууг! деп гудок алгыра кааптары билек сууруң кижилери хайныга-ла бээр. Ол үн оларын ажылче кыйтырар ийикпе, азы чанып дыштанырын, эртен турарын айтыр турар.

— Кууг! деп гудок үнү чүгүе сууруң кижилеринге мээде берип турар эвес, совхозтуң ырак олардагы аалдарына база дынчалып чедип турар. Ында кижилер база-ла гудок үнүң дынчап эртен турар, ажылче үнер, дүштээр бооп чаңчыгып бар чорур.

— Ажылчы кижик гудок үнү дынчап чорур ужурул болгай. Хей кижик чаңгыс угла хөдөп үнүптерге солун-даа чүве-дир ийин. Колхоз тургувуста ындыг эвес-ле болгай бис. Контраже уурук-сууруктап хүндөдүр шуужуп кээр. Ол ындыг организас чок чорук ам читкен—деп Михаил Шырапович Даржаа биске чугаалаан.

Танды районун «Кызыл партия» колхозу-биле Бай-Хааг МТС каттышкан, совхоз организастаан-даа бээр үр үе болбаан. Иччазак көрүне ажыл-агыйнын бедик организастыг чорук ам безин кижиктер бедиттинип, ажыл-агыйга баштайгы түр-түңдөдө бере берген.

— Совхозташкан совхозта хамык

мал кажааларына сайтылган чыгары кирди, оларын ишти, дашты-даа аштатынды. Ырак оларда малчыннар радиоприемник салып алган делегейин дээкиндир, ораны олуртуп хамык чүвени дынчап олурар болду. Тускай ажылчыны тургузуп каан, ол бажындарга сүтүнү сөөртүп аккап берип турар алалды. Аял олурар кижик чок, улус шунту-ла ажылдап турар болду. Мыл бо баштайгы чүдүлдер безин совхоз улуг күш-түр деп чүвени таймыр чокка-ла улуска билиндирин — деп улуг назылгы ажылчыны танымыл Оюн Дамбаа ирей совхозунуң дугайын чугаалап олар.

Ол совхозтуң төвүне чорааш, боттарының күш чедер ажылдарын кылып чорур кырганнар-биле кижик болганчок-ла ужуражы бээр. Кырганнар күш-ажылга чүтүдүтүп хоочун партияны, «Ынак партия» колхозтуң тургузуучуларының бирээни Максим Никонович Григорьев мынчалар чугаалап турар: «Бистер колхозтан совхозче шилчээш, бир чада бедит деший берген болгай бис. Ажылчы кижиктер назылаанда пенсия дуулаам чыгыс алыр чүве-дир. Мен ышкаш кырганнар оун дынчаан, ол хире

сагым салып турар чааага өөрүп четиргенин илереп, шыдаар шаа-гыс-биле ажылдап турар бис».

«Танды» совхоз улуг-даа ажыл-агый. Ол ам 2—3 чыл болган бүгү районунуң тарын турганы хире чери тарым. Совхозта мал-даа, кижик-даа хей. Техника база чет-чир. «ДТ-54» № 101 тракторун башкарычы Михаил Дөгүс-оол: «Бистин совхоз бо чылын 9.400 га тарааны тарым, келир чылын ол оон 2—3 кататан хей улугдар, ынаарга, бүгү Танды району 1958 чылда 26 муң га тарааны тарым турган болза, чүгүе бистин совхоз безин ол санын ажар. Бо хире күштүг совхоз турар алар—деп чоргаарал-биле чугаалаан.

«Танды» совхозтуң ажылчыны боттарының ажыл-агыйын дүрген хөгжүдери дээш бүгү күштерин салып туралар. Олар сонгудалар хүнүңе чедикшииниң ужуражыр дөдө күш-ажылчы бедиттерин тып, чымы келгенер. Олар часы тарагыга чедикшииниң бедиттенип, малын хүр кыштагалдым, чеди чымы баштайгы чымынын онаалдарын амдыгааштан күстөдип эгелдөөр.

С. ТАМБА.

Организас-массалыг ажылды чаа сорулгаларның деңгелинге

Чыжээ, нитиниң мал ажылында — 7, тууду — 4, хову ажылында — 2 кижик, оон-даа өске. Депутаттары аразында Алдын-Херел, Илаа-Саар, Лайдын ишаш хүлээлгезинге ак-сеткилдиг, күш-ажылга үлгерип иштер хей. Көдө интеллекциалдан зоотехник эш Балчар, аял эргелекчиси эш Балыма, башкы эш Делгер олар Советтин организас-массалыг кижигүнеринге ажыл-агыйга база ишпейлиг кижик турар.

Ажыл-агыйнын, культу-бажыны тургузушкунуң талазы-биле чугула хемчеглерин боттандырар чорударда партия организастыгын ууру-туугаага даанышаан, колхоз баштаар чери биле көдө Совет тулуш харылаалыг. Бистин колхозтуң кол ажылы мал, оон бажыны өстүрер, продуктууун бедитер, уксаазын экижидер айтыртып амгы үдө кичээлгенин төвүне салдынып турар.

«Ак-Эрик» колхоз 1958 чылда мал өстүрериниң планын чүдүн аайы-биле ажык күстөткөн. Ажаалдаже, малдың продуктууун бедитер, уксаазын экижидеринче кичээлгезин сагындыан эрткен чылын өлкө-сүтүрүгү уламышкыныг ишкетин ортууа-биле 1080 кг сүт алдыган, а Ямаа, Эремчик шыкыш чамдык саанчалар, 1200 кг чедир сүтү сагыннар. Колхоз хойдан дүк кыргып алыр планын база ажык күстөткен. Даваа, Далай, Шикес, хуусаа бетинде боттандырар дээш

Сангы оларын кодамында хой бурундун 2—3,5 кг дүтү алган. Моон түнелгиде күрүңге эг, сүт, дүк бедитер хүлээлгезин колхоз ыракта ажыраар.

Ажылда дуржуганы быжыг-ламышаан, мал кыштагалдышкын-ныга бедителди организастыг чоруткан. Мал чегинге сизгени болган сизастык бедитериниң планын-дан ажык күстөткен, чаа кажаалар немей тутува, кыштагалда сентелгелер үлгерип кылдыган. Колхозун мал амгы үдө мөңд болган хүр чыл ажып турар.

Бистин колхоз сөөлү чылдарга чедир-ле тууду талазы-биле хожу-дангай колхозтарын бирөөни болуп турган. Партия организастыг болган көдө Совет бо ажылды экижидеринче улашкан элөөн боттук хемчеглерин алган. Моон улалдында эш Хайыга (көдө Советтин депутад) удуруткан тууду бригаданы эрткен чылын чуртталганы болган мал кажааларының туугуларыны планын ажык күстөткен. Чаа кажаал, аял, эмнелге салбырының бажыны, электри станцияны, чунар бажыны, 70 уругулар чурттар ийтернат ажылгаалды кирген. Бо чымын туугуларында бедител ажылы база организастыг чоруп турар.

СЭКП-ниң ХХІ съездизиниң төө-дугу шийирлелдеринге сорук кирген көдөңнүң ажыл-ишчилери чеди чыл планында салдыган сорулгаларын күстөткен. Даваа, Далай, Шикес, хуусаа бетинде боттандырар дээш

чарышты улам калбартып турар. Бистин колхоз району Денин агыны колхоз-биле чарышты, оон күтсө-дезиниң түнелгени ай, кыртаа са-нында удуруп турар. Бо чылдың баштайгы айларында чарышма ажыл-агый болган культу-бажыны тургузушкунуң талазы-биле бистин колхозтуң көргүзүлгери дээр болган. Аял мензерегени болбас, оун быжыгалан, улам эки ажылдар ужурут бис.

Моон-биле кады бистин ажылы-ныста улуг четистер барын мина-ири чугула. Бир эвес көдө Совет бодунуң депутаттарына, масса активке даанып, организастык болган кижигүнеринге ажылчы амгы негелдизин деңгелинге бедиткен болза, ажыл-агыйнын, культу-бажыны тургузушкунуң көргүзүлгери оон-даа артык болур ийик. Чедир ажыл-латынмай турар куралдар бисте дык хей. Эрткен чылын бистин колхоз чер ажылында кийрип алыр оругалын күстөткөн, мал ажылынын продуктууу чыгыс болуп уламчыламышкан. Суур чаагайжылдыгынын ажылында база улуг четистер бар.

Четистерин чылдары талазы-биле көдө Совет боттук хемчеглерин ап турар. Чонун чогаламчы болган партиячу күш-ажылчы дет-кип, организас-массалыг ажылды улам калбартып турган, чели чыл планынын баштайгыны — 1959 чылда көдө Совет бодунуң мурунда салдыган сорулгалы чедикшиини боттандырар шылар.

Д. ЛАХОВ,

көдө Советтин даргазы.

«Тыва тууду» трезинде эш Очур-оолда удурткан комитетиниң бригаданы кижигүнери ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйнын хөгжүдериңиң чели чыл планын хуусаа бетинде күстөткөн дээш кымылбай ажылдап туралар. Туугулар сонгудалар хүнүңе чедир Дружба куудумчула ийи кат уругулар аял-иниң туудун дооар деп алган хүлээлгезин эрестиг

күстөткенер. Туудуужулар хостуг шактарында партияны ХХІ съездизиниң материалдарын номчуп, танып туралар.

Чурукта: бригада кижигүнериниң съезди матери-алдарын номчуп турары.

Узбекистанның уран-чүүл болгаш литература декадазының Москвага түңнел концерти

М. Ашрафиния «Дилором» деп операзындан ийити көргүзүт.

ССРЭ-ниң Улуг театрына болган түңнел концертинге узбек декадазын киргизчилери бодунун уран-чүүлүн байлашып болган ая-зы-бүрү хевирлерин база катеп көргүскенер. М. Ашрафиния «Оятарга адар!» Хамзының «Советтер дегерени!» деп ырлары бай-ыраалы-биле чагыланып турган.

Дударистер ансамблиниң, филармониянык ийити ыр бөлүмүн, декадамык эң-не анык киргизчилери—Ташкентиниң музыка школазының скрипкашыларының күө-сеткени узбек улустун ырларының аалгазы даг хем ышмак чамы-та дүргөн, чамдыта оожум кутту-луп көрп турган. Частың байыр-

лазы» деп узбек, каракалпак, хорам наманган, бухар танчылар со-лжун-ла турган. Ол танчылар-ның кайгамчык чараш тегүм күө-селденге москвалык ур алым чаклап турганар. Узбек танчы-жыларының үш салгы оюн көр-гүскен. Олар болза, М. Тургуна-ево болган Т. Ханум, Г. Имайлова, адак сөзүндө узбек классикти ба-дет уран-чүүлүнү бөгүтүп тө-лөөкчил анык артист Б. Карие-ва.

Кайгамчык ыраажылар С. Бень-минов, А. Азимов, М. Сипченко оларны көрүктүрүп ийи-биле ук-куп турган.

Улуг чедикшииниң болган кон-цертке эштер А. Б. Аристов, Н. Г.

Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, А. И. Микола, Е. А. Фу-рева, Н. С. Хрущев, А. Н. Косы-гин, Д. С. Полянский, а ол ышмак Узбекистанның КП ТК-ның бири секретары С. Камалов, Узбек ССР-ниң Дээди Советиниң Президиуму-нун даргазы Ш. Рахматов, Узбек ССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазы М. Мирза-Ахметов, Узбек-истанның КП ТК-ның секретары З. Рахматбаева олар олуршкан-нар. Ол ышмак Узбек ССР-ниң культу-ра министр С. Азимов, СССР-ниң культу-ра министр Н. А. Михайлов, Бүгү-делегийниң тайбын Чөвүлелиниң бюро кезиктүнери, Москвада турган дипломаттыг көр-пүстүн төлөөкчилери олуршкан.

Совет-кыдат садыг харылзааларына хамаарыштыр

Кыдат Улус Республикасынын ча-заанын садыг төлөөлери СССР-ге чоруп турганынын үезинде 1958 чылда кайы-кайымынга дуулаа-ларнын дооулаганын дугайында болган Совет Эвилелиниң база Кы-дат Улус Республикасынын аразына садыг-лажымын улам ынай калбартып дугайында төлөөлери-ни болган дагыны садыг министр-ствозунун аразына чуталажымы-кынар болган.

ССР Эвилелиниң болган Кыдат Улус Республикасынын аразына ба-раан садыг-лажымын дугайында февраль 26-да ат салынган про-токол 1959 чылда совет-кыдат ба-раан садыг-лажымын дыка өстүрүп көрүп турар. Кайы-кайымын ду-жаажыр кылдыр дугурушкан ба-

рааннар 7,2 миллион чыгам түң-нүг рубльдин болуп турар.

Мурунда чарыган дугуружа-лар болугар комплектилик дериг-лерин совет дуулаагалары улуг өөри-биле черелетип, СССР-ден КЭР-га электротехника деригтерин дуулаар дыка немей өөр. 1958 чылдында деңсөөр, СССР-ден КЭР-га күчүтүп өрүмзүшкөн ма-шиналарын, транспорт керекселе-рин, подшипниктерин болган КЭР-нун улус аякы-агымынга өргөжөк чутуга өскө-дө чамык совет ба-рааннарын дуулаар база дыка не-мей өөр.

Кыдат Улус Республиканын эр-кен чыдары ышмак 1959 чылда Совет Эвилелиниң ак-көргүтүмү, фольклорун, молибенин, мөңгүн суун, төргү чиг-эдин, дүктү, шай-

Тайбыңның Бүгү делегей Чөвүлелиниң сессиязын чыылдырар дугайы

Тайбың талаачыларының бү-гү-делегей шимчешкиниң он чыг болгон өө-биле холбаштыр Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүл-

елиниң сессиязын бо чылдың май ай-ны 8-тен эгезиш 13-ке чедир бо-лур. Ус сессияны тайбынга ына-к-шымдыг куруениң найысламы —

Стокагольмга эрттирер, атомнуг че-секке удуз сурадым кыйгырымн мурунда ол хоорайга чарлаан.

ЧӨВҮЛЕЛИНИ БЮРОЗ.

Капиталистиг чурттарда сонгулдалар болгаш хүрээ-хиит

Импералистиг буржуазиянын идеолоттары Барыны чүктүч де-мократизм бар-ла шаа-биле мак-тамышкан, олар капитал чуртта-рында хостуг сонгулдалар чоруп турар, ыччанга хамааты кижжи бүртү ында бодунуң нүдүндө кандалаттарын сонгуур долу арта-лыктар деп мегелээрин орадажын турарлар. Ийити-дө болза ол хоо-зун-меге чүдүлери фактылар шуут-ла сойгалап илереп турар. Ка-питалистиг чурттарда сонгулдала холбашкан хөй сангыр өргө кы-лаарлашканын — эргем-би-лини, эт-хөрөгенин, суурун, суурун өөзи дөш оон-дө өскө чүдүлери барымтаалар турар, а чагырыкчы бөлүктөр сонгулдалар-нын үезинде хөзөмчө-күтүтүрү-чө болган кыжанын сүрттедирине чедир аякы-бүрү калар араларын ажылап турар деп чүө чере бил-динтир. Бо бүгү хамааты ажыкчы чоннарың дыка хөй кезиниң сонгулда өрелерин кызып турар болган ол дөргө сонгулдуларын арым-нүгүн күш-биле аажылаан ол болур.

Парламентте болган чер-черин бот эрге-чагыргаларынын органна-ры сонгулда кампанияларынын чорутууну турганынын үезинде буржуазия болза реаксылык пар-тиялар депинтирлер кандалат-тары мактап көдүр дөш, де-мократтыг партияларын база олар-ның кандалаттарын бактап чарла-ар дөш палатаны, кинону, радио-

ны, телевиденини, күрүне аппара-ды ажылап турар. Капиталистиг чурттарда сонгулдалар болу бергенде аякыч чоннарга болган оларнык организациаларына удуз кесемче-шаажылап дендей өөр.

Буржуазия сонгулдалар үезинде хүрээ-хиит биче эвес ролду ойноп турар. Тергилдик аягыларын эрге-ажыктарын камгалавышкан, хүрээ-хииттиң аякылачылары эрге-чагырганын организациалар чөөн, эң ылаңгыя коммунистг партия-ларын кандалаттарын сонгу-турарын бодурус дөш бүгү кү-жүн салып турарлар. Хүрээ-хиит-тин албаттылары шажын-чүдүл-диглерин барыны үзэлдик партия-ларын, а херек кырында империа-листиг буржуазиянын эң-не реак-сылыг партияларынын кандалат-тары дөш сонгулдаларга бадыла-рыкче оларын шуут албадап, ыла-лаар дөш шажын-чүдүлелерлер чүгүл хүрээ-хииттин сүмелен ту-рун кандалаттар дөш бадылаар ужурут деп бурганниң ады-биле «шынамкытыр» турарлар. Оон-биле калы шажын организациа-ларынч уурутукчулары шажын-чү-дүлелерлерге чүгө номнал кылы-ры-биле кызыгаарлашкан, а ха-рын-даа өлүргөчү чорусту, сон-гукчуларын коргудуп-сүрттедирин ажылап турар.

1958 чылдың сонгулда кампа-ниязынын үезинде Италиниң епископтарының конференциязы чүгө христиан-демократтыг пар-

Уран-чүүл көргүзүлгери

Бөк хилиң көжөге ажыттыган соонда хаастаны петиципке аны-ак оолдар, кыстар сценалар туру-шкан. Хейнүч ырын баян-биле үлөп өбөр кижини көрүктүлериң улуг нүрутуз таныыр. Ол болза, С. Ба-зыр-өөл-дур. «Ожуртат чок аны-актар бис» деп ырын аялгыз-динмиттелип турган. Хейнүч ыра-зынын соонда уран номчулгалар, ийи-чангыс кижилерин ырааы болган танчылар. Ол болза, Чаа-Хөл районун уран-чүүл көрүл-дө-лир.

«Бурунгар» колхозта Шойла-рын, «Кас болган Каарган», «Кы-күштүтүт, кым күш чогул» деп баянларын номчаанын, «Тиле-ге» колхозта Сарыгларын «Төрө-өн хемин эринде» деп ырын, Алай-ның уурутанын таңы бөлүтүн «Чечек» деп таңыны күтсөккенин көрүктүлөр улуу-биле сонугураан болган катан-катан күтсөдирин дилеп турганар. Түңнел концерт болганынын соонда тилеэнирин акша-биле шаңдаан.

Жюри комиссиянын кошмак болганы-биле болган уран-чүүл көрүктүлериң чедир үнелен шыла-вааныннан түңнел үнүп турла, ор-тумак школа башкылары маргала-даа үдүрүп турган, бири черин кызыл-ла хунаап алган барган. Ийи-чангыс кижилерге шаңалдар тыпсын турла школа башкылары Вайнберг болган Мартемьянов олар шаңалдардан екпелзөн болган ону азырындан ойтаалан.

Эрзин районун уран-чүүл көр-гүтү журнулагы чылдарга болаарга репертуарынын утка-шынары байлактык болган аякы-бүрү бо-лган. Ол ышмак көрүлгөдө ойноп кирген кижикчилерин хептери аякы-бүрү, шынарыл болган.

Район төвүнү болган кайы-дө колхозтарынын уран-чүүл бөлүм-дө-линиң номерлеринде национал хөг-жүм херекселдери көнүчүт ховар болган. Чүгө «Коммунистче орук» колхозтан чангыс баянчы, чаң-гыс земпи келген.

Угектиг машиналарын, шамак-тыг аяктарын өдөр хааржактарга үдетиптир ырыл-шоорлук анык-тар район төвүн оон-моон чыгамп көп турганар. Көрүлгөдө кайы коллектив бири черин азыр ир-ген көрүктүлөр таап болаан, а чам-дыктары Балгазының Кузутара бажыны черле шымак-ла болгай. Чугаа чок-ла бири черин адыр-ийин деп бугурун.

«Совет Россия» колхозтун бот-тыныгыр номерлерин балгазынча-лар солаан. Шылаң-ла оларынч белекпей алган номерлери бүгү көрүктүлериң сонугураан хаара тулуп, көрүлгөдө кирген 24 номер-лерин ону түңнел концертке кир-гер кылдыр шилзөн. Хылымг хөгжүм Матусовскийниң «Боя-лек», «Хову тураанда», «Быстид шөлүкөшүчү» болган еске-да ырларын күтсөккени нининин мактамын чаалап алган.

С. БЮРБЕ.

А. ТЫРТЫН-НАРА.

Районун бири чери дөш мар-гылдаа Эрзиниң Кузутара бажы-жынында ийи хуң үргүлчүлөң.

Көрүлгөдө районун дөрт колхозта-рынын болган Кузутара бажыны-нын уран-чүүл бөлүмдери кириш-кен. Бүгү уран-чүүл көрүлгөдө-ринде шилиттиген номерлерин түңнел концертке кирген.

Нарынчылар «Тыва фестиваль ыры», клуб эргелекчи Чочум Урунниң чотатаны «Чоо орук» деп таңы, хылымг хөгжүм болган еске-дө номерлерин кирген. «Кы-

Бөрүлгөдө бири черин Бай-Хаак Кузутара бажынынын коллектив-ин алган. Балгазын болган Хову-Асы ийги черин үзөккенир.

Өөрүп четирдим

Өөрү районда чурттап турар мен. Бодум туберкулезтеш, анжидир-биле Кымылда чедип келген мен. Оон бөзү 9 айларын дугурунда Кымылда сөөк туберкулезу эмизер черге чыдып келдим. Бо аразында мен уш уда кезип өмзөн.

Сөөгү үдө шуут сөңп, узвас чавар деп турар мен. Мону холбаш-тыр кезер эмчи эң Захадикенге өөр-үп четиргенемни бүгү сөткел-лик-биле илердиксөн мен.

Ол ышмак сестра эш Карасев болган өскөдө-дө боттарының хү-дө-лөдөдөдө белик мегелердин-биле күөсөдип, хүдө-лөдөдөдө шык бил-ип аждаап турарлар. Эмзеге чери-ден эттинип үнгөн кижжи бүртүгө олар өөрүлүр, оортан ашылганы түбелди өөрүп турарлар. Ийити кижилерге четирдим деп чүрөткөн ханымындан чуталавас аржаж.

С. МОНГУШ.

„Солдаттың чүрээ“

1958 чылда «Мосфильм» кино-студиянын бүдүрүп үдүргөни «Сол-даттың чүрээ» деп кино областык кинофестивалына үнүп эгезиш. Бо фильмде Совет Армиянын амыдыра-лын болган солдаттарын кижжи-дигенин дугайын чуталап ту-рар.

Аарыг кижиниң амы-тыннын ай-мылдан хостап алган кижини ыла-ыда тывар деп майор Крышко шит-пирзөн. Иччалы-даа ол солдаттын дугайында оң шагыны шиле бу-зук тилелчек дөргөн өскө чүд-дө бадничес. Иччанган ону тывары ынды-ла беле эвес болган. Оон-биле чергелестир шериг өөрелде-лери база эгелей берген, чай чөк апарган.

Федор Земсков шериг албанынче баар апарган. Төрөн хоорайын кал-ымак кызы Тондан чарамы ачаа берге болган хараданчыг болган. Шериг албанынче баарынын сөөгү кезжени Федор Тон-биле калы эр-тирер болаан, иччалы-даа олар хө-нөрөн бактажыкынар.

Килеппен ачынган эриик Федор хоорай кезип кызылтан чораш, ка-вүртүт кырынга таварылга бооп То-ня-биле ужуракшып келер. Тон-биле чуталажыр болган, Федор урунуг көвүртүп баартаанга олуртуп алган, боду билбей, ону көвүртүгден ал-дара илпкен.

Федор бодунун ымакшаан кызын экиче чедирери-биле кустаптап ал-ган, хоорайны кескилди чорутар. Урунуг экиче чыттырып каан. Фе-дор халчок частыда оң эжиниң асыны даяны атсы мавая, иччалы-даа Федор урунуг байдалынын дугайында чүд-дө билеп ал шы-даван. Ол чүгө оң чаны-биле эр-тен экичлерин «эмболла» деп уку-ру бидничес сөзүн динчаван. Ол сөстүк көргүчүг уру-уталын Фед-дор вагога олурган, ачаа анык эки-чиден билеп алган. Эмболла — чай-лаз чок өлүм дөни ол.

Солдат Земсков шериг албаны ынды-ла беле эвес болган: эге-зиде Федор сагыла-чурум чок, каржы донгун, могадыныч турган. Бирде Филиппин-биле коза чыс-каалга турар хөмүч чок апар, бирде старшинага чатырчык болган, бир-де ширин майор Крышконун му-нуга мегелей төвөк кижжи бооп ме-гелетине бөзү турган.

Ийити шактыг солдатты майор Крышко харын ол өөрелдеге үезин-де тып алган. Ол солдат Филиппин болган. Филиппин ол шакты чоотка чаа Земсковтан садым алган. «Ич-чалы-даа бузулушкунуң ужуру удатпанын тапты берген. Полю-занын чыскаалынын мурунуга солдат Земсковка өөрүп четиргенин иле-реткен болган оң адым полканын хуңдүлө дептеринче кийр бажыр дугайында дуулажы помандир ном-чаан.

Федор бодунун ымакшаан кы-зынын дугайында аар-берге бола-лар-биле оон ынай чурттан шы-давас апарган. Иччанган Федор шериг албанынче чоруп тур, бөлу-нун ымакшаан кызын боду бил-бей таварылга бооп көвүртүгден алдара илпкенден өлүп калган чадас-да деп командирин орадажы-мы-биле сөткелдик ханымындан бо-лган чуталажымын кызын минип чуталаган. Командирлерге ол дүн көнүч берге болган, чүгө дөргө оон дымга хөй үениң дугурунда Земсковтун чүртүгөче телефон догдан, ол херектин дугайын тола-райлаар укурга таварышканар.

Федор Земсковтун полк команди-ринче дүрөн келтиркен. Федор полковниктиң кабинетине кирип келген, ачаа чедип келген Тоняны көрүп каар. Тоня чартык чыл иш-тинде эмнедеге чыткан өттиле берген, ам эрти адрендин өскө черде чурттан турар болган. Федор ымакшаан кызынын ийити болга-ныда өөрүп, ачаа бурууун мин-ип чуталаар болаан, иччалы-даа Тоня оң пак кымынанын ут-наа, ымакшаа Федорун багай аажы-чанын салтып каап, оң-биле чуталажымын ойтаалан.

Федор Земсковтун багай аажы-чанын комсомолдун ийити хурамын-га көөрүп бөргө шитпирзөн. Фе-доруң аажы-чанын чуталажымы комсомол туралы дооулаган. Зем-сковтун шериге келген өскөдөдө оон сагыла-чурумгун болган килекейдегил, ак-сөткөдүг болган өлзөк апарганын өөрү билген.

Федорун шериге келген бугуат кижжи апарганын Тоня база бил-ип каар. Федор-биле чарлып тур, ол чоотка чаа-ла ачаа ол хире кыч-таалды таварыштырган анык оол-бовайын өчө маннанкан.

Бажынын чурттажылары хөз-зөп, дүвүрзөп, алгырышкан турган. Ийити бажынын үшкү кызында буттары бастымыстаан аарыг херэ-

сөсөдип, оларын сонгулдалар те-линде буржуаз партияларын кан-далаттары дөш бадылаарыч ал-бадалар дөш дээр-кулай килеппен турар деп көргүдүп турарлар.

Капиталистиг чурттарын аякы-чы массаларын хүрээ-хиитчилерин уууска ууур характерин, оларынч мөлчүктү аягыларга өскөдөдө чөк бараан болуп турарын улам-на ха-нымы-биле билеп ап турарлар. Хү-рээ-хииттиң бараан болукчулары-нын демократизмга ууур чоруга дыка хөй шажынчыларын таарымас чорутуп болурун турар. Олар хү-рээ-хииттиң политиктиг айтыш-кыларын элереринде улам-на хөй-хөй-биле ойтаал турар апар-ган. Чикээ, Барыны Германияга 1957 чылдың күзүндө бундеста-га болган сонгулдаларга ХД-ге ууур тос чартык миллион сонгу-чулар бадылаанар. Иччанган олар шажынны тергилдик бөлү-ктерин эрге-ажыктарына аякы-ла-ры-биле хүрээ-хиитчилерин орадажымынанын буруудып көрүп турарын илереткенер. 1958 чылдың майын 25-те итали пар-ламентте сонгулдалар үезинде бар-кыч миллион сонгулчулар ком-мунистер дөш бадылаанар. Олар-нын аразына коммунистер болза улус массаларын эрге-ажыктары-нын чайталым чөк болган идегил-дик камгалакчылар деп санап ту-рар шажын-чүдүлелер база эвеш эвес болганар.

Л. ВЕЛИКОВИЧ.

Редиктор Н. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиниң кудумчузу, бажың №3. ТЕЛЕФОНЫ: редакторун 3 — 62, редакторун оралакчынын, партийни амыдырал кылдынын 3 — 88, харымсалгы секретарынын, кудуру болган амыдырал кылдынын 4 — 98, ийити информация пропаганда, үлөтүр болган транспорт, көлөз аякы-агы кылдынын 3 — 68, чагаа кылдынын база бухгалтериянын 3 — 65.

Чатыг № 610. Кузутара эргелекчи типографиязы.

Чатыг № 610. Кузутара эргелекчи типографиязы.

Чатыг № 610. Кузутара эргелекчи типографиязы.

Чатыг № 610. Кузутара эргелекчи типографиязы.

Чатыг № 610. Кузутара эргелекчи типографиязы.